

O'QUVCHILARI ORASIDA ONA TILI VA ADABIYOTI FANLARIGA NISBATAN QIZIQISHNI OSHIRISH

Qayumjonova Gulsevar Qudratjon qizi

Toshkent kimyo xalqaro universiteti

Namangandagi 1-kurs talabasi

o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o'quvchilarda ona tili va adabiyoti fanlariga nisbatan qiziqishni oshirish masalalari, uning pedagogik va psixologik jihatlari tahlil qilinadi. O'quvchilarning ona tili va adabiyotga bo'lgan qiziqishi ularning bilish faoliyatini rivojlantirish, ma'naviy dunyoqarashini shakllantirish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Maqolada qiziqishni oshirishning samarali metod va usullari, o'qituvchi va maktab psixologining roli, shuningdek, o'quvchilarning motivatsiyasi haqida so'z boradi.

***Kalit so'zlar:** ona tili, adabiyot, qiziqish, motivatsiya, o'quvchi faolligi, pedagogik metod, ijodiy rivojlanish, psixologik omillar.*

KIRISH

Ona tili va adabiyoti fanlari har bir o'quvchining ma'naviy va intellektual rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu fanlar orqali o'quvchilar nafaqat nutq madaniyatini, balki fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, ona tili va adabiyoti orqali o'quvchilarda milliy qadriyatlar, tarbiyaviy va axloqiy tushunchalar shakllanadi.

O'quvchilarda bu fanlarga qiziqishni oshirish uchun pedagoglar turli pedagogik va psixologik metodlardan foydalanadilar. Shu jumladan:

Faol o'qitish metodlari – o'quvchilarni darsga faol jalb qilish, muhokama, rolli o'yinlar va dramatizatsiya orqali fan mavzularini jonli va qiziqarli qilish.

Ijodiy vazifalar – insho, hikoya yozish, she'r yaratish, she'rlarni yodlash va taqdim qilish orqali o'quvchilarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish.

Multimedia va interaktiv texnologiyalar – audio va video materiallar, animatsiyalar, elektron kitoblar orqali mavzuni tushunarli va qiziqarli qilish.

Maqsadli motivatsiya – o'quvchilarning yutuqlarini rag'batlantirish, baholash tizimida ijobiy fikr va mukofotlarni qo'llash orqali qiziqishni oshirish.

O'qituvchining roli bu jarayonda juda katta. U o'quvchilarning qiziqish darajasini aniqlab, mavzularni ularning qiziqishlariga moslashtirishi mumkin. Shu bilan birga, o'qituvchi ijodiy va interaktiv yondashuv orqali fanlarni hayotiy misollar bilan bog'lab, mavzularni o'quvchilar uchun qiziqarli qiladi.

Maktab psixologining roli ham muhimdir. Psixolog o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, dars jarayonida psixologik qo'llab-quvvatlash, qiziqish va e'tibor darajasini kuzatib boradi. Shuningdek, individual yondashuv orqali o'quvchilarning o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchini oshirish mumkin.

O'quvchilarda ona tili va adabiyoti fanlariga qiziqishni shakllantirish jarayonida o'qituvchi va psixolog birgalikda ishlashi lozim. Bu esa o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish, o'zini ifoda etish ko'nikmalarini mustahkamlash va ijodiy qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ona tili va adabiyoti darslarini turli tadbirlar bilan boyitish mumkin: o'quvchilar teatr o'yinlari, she'rlar bayrami, adabiy viktorinalar, kitob ko'rgazmalari va diskussiya mashg'ulotlarida ishtirok etadi. Bu usullar o'quvchilarda fanlarga bo'lgan qiziqishni yanada oshiradi va ularni faol o'qishga undaydi.

O'quvchilarda ona tili va adabiyoti fanlari orqali til va nutq madaniyatini shakllantirish, estetik didni rivojlantirish hamda badiiy asarlarni tahlil qilish orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish maqsad qilinadi. Bu jarayon o'quvchilarning savodxonligini oshirish, muloqot qobiliyatini yuksaltirish va milliy qadriyatlarni anglashlariga yordam beradi.

O'quvchilarda ona tili va adabiyotini o'qitishning asosiy maqsadlari:

- **Nutq madaniyatini shakllantirish:** To'g'ri, ravon va ta'sirchan gapirish hamda yozish ko'nikmalarini rivojlantirish.
- **Estetik didni yuksaltirish:** Badiiy asarlar orqali go'zallikni his qilish, dunyoqarashni kengaytirish.
- **Ijodiy fikrlashni rivojlantirish:** Asar qahramonlari va mazmunini tahlil qilish orqali mustaqil fikr bildirishga o'rgatish.
- **Savodxonlikni oshirish:** Imlo qoidalari va til me'yorlarini o'zlashtirish.
- **Milliy qadriyatlar:** Adabiyot orqali yuksak insoniy fazilatlarni va vatanparvarlik tuyg'ularini singdirish.

Bu fanlar o'quvchining ma'naviy olamini boyitish va jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun poydevor hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishda noan'anaviy ta'lim usullaridan foydalanish nihoyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, ona tili va adabiyot fanlarida bu usullar darslarni jonlantirish, o'quvchilarda ijodiy fikrlashni shakllantirish, mustaqil fikr bildirish ko'nikmasini rivojlantirish, tilga va adabiy merosga bo'lgan qiziqishni oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Noan'anaviy ta'lim metodlari – interaktiv mashg'ulotlar, munozarali darslar, rolli o'yinlar, klaster, "aqliy hujum", loyiha asosidagi o'qitish kabi shakllar orqali darslarni o'quvchilarning faol ishtirokida tashkil etish imkonini beradi. Bu esa, bir

tomondan, o'qituvchining yaratgan sharoitida har bir o'quvchining individual fikrlashini rivojlantirsa, ikkinchi tomondan, ularning ijtimoiy faolligini ham oshiradi.

Shu bois, ona tili va adabiyot darslarida an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va noan'anaviy metodlardan oqilona foydalanish nafaqat dars samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarni har tomonlama yetuk, ma'naviy barkamol shaxslar qilib tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu yo'nalishda o'qituvchining ijodkorligi, yangilikka intilishi, metodik mahorati hal qiluvchi o'rin tutadi.

Bugungi kunda ta'lim sohasida yuz berayotgan islohotlar, yangi pedagogik texnologiyalar va zamonaviy metodlarning tatbiq etilishi o'qituvchidan yangicha yondashuvni, darslarni tashkil etishda ijodkorlik va yangilikka intilishni talab qilmoqda. Xususan, ona tili va adabiyot fanlarini o'qitishda noan'anaviy ta'lim usullaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muloqotga kirisha olish, tahliliy yondasha olish kabi muhim kompetensiyalarni shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Ona tili fanida esa, "debate", "savol-javob", "blits so'rov", interaktiv testlar, muammoli vaziyatlarni hal qilishga qaratilgan topshiriqlar orqali tilning nazariy jihatlari hayotiy misollar bilan bog'lab o'rgatiladi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat bilimini chuqurlashtiradi, balki ularni nutq madaniyati, muloqot etikasi, fikrni aniq va lo'nda ifodalashga ham o'rgatadi. Shuningdek, noan'anaviy ta'lim o'quvchini faqatgina tinglovchi emas, balki faol o'rganuvchi, izlanuvchi, fikrlovchi va ijod qiluvchi subyekt sifatida shakllantiradi. Bu esa o'z navbatida, ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida teng hamkorlik va sog'lom muloqot muhitini yaratadi. Bunday darslar o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi, o'zlashtirish darajasini oshiradi, darsga qiziqmagan o'quvchilarni ham faol ishtirokchi qilib tarbiyalaydi.

Ona tili va adabiyot darslarini samarali tashkil etishda noan'anaviy ta'lim usullaridan oqilona va maqsadli foydalanish hozirgi zamon ta'limining eng dolzarb talablaridan biridir. Ushbu usullar orqali o'quvchilarning bilim darajasi, tahliliy va tanqidiy fikrlash qobiliyati, ijodkorlik salohiyati hamda nutq madaniyati yuksaladi. Eng asosiysi, noan'anaviy metodlar o'qituvchining o'z pedagogik mahoratini namoyon etishiga, o'quvchini esa faol, ijodiy va mustaqil shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu boisdan, zamonaviy ta'lim jarayonida bu metodlarga ustuvorlik berilishi, ular asosida darslarning tashkil etilishi ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarda ona tili va adabiyoti fanlariga nisbatan qiziqishni oshirish – bu nafaqat bilish faoliyatini rivojlantirish, balki ularning ma'naviy va ijodiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayon. O'qituvchi va

psixologning hamkorligi, interaktiv metodlar va ijodiy faoliyatlar bu jarayonni samarali qilishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Uzviylashtirilgan Davlat ta’lim standarti va o‘quv dasturi. T. : 2010.
2. Mavlonova R. va boshqalar. Pedagogika T.: O‘qituvchi. 2010 y. 254263 b.
3. Shayxislamov, N. (2020). Ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish. O 'zbekistonda ilm-fan va ta 'lim masalalari: muammo va yechimlar, (3), 71-73.
4. Ziyonet